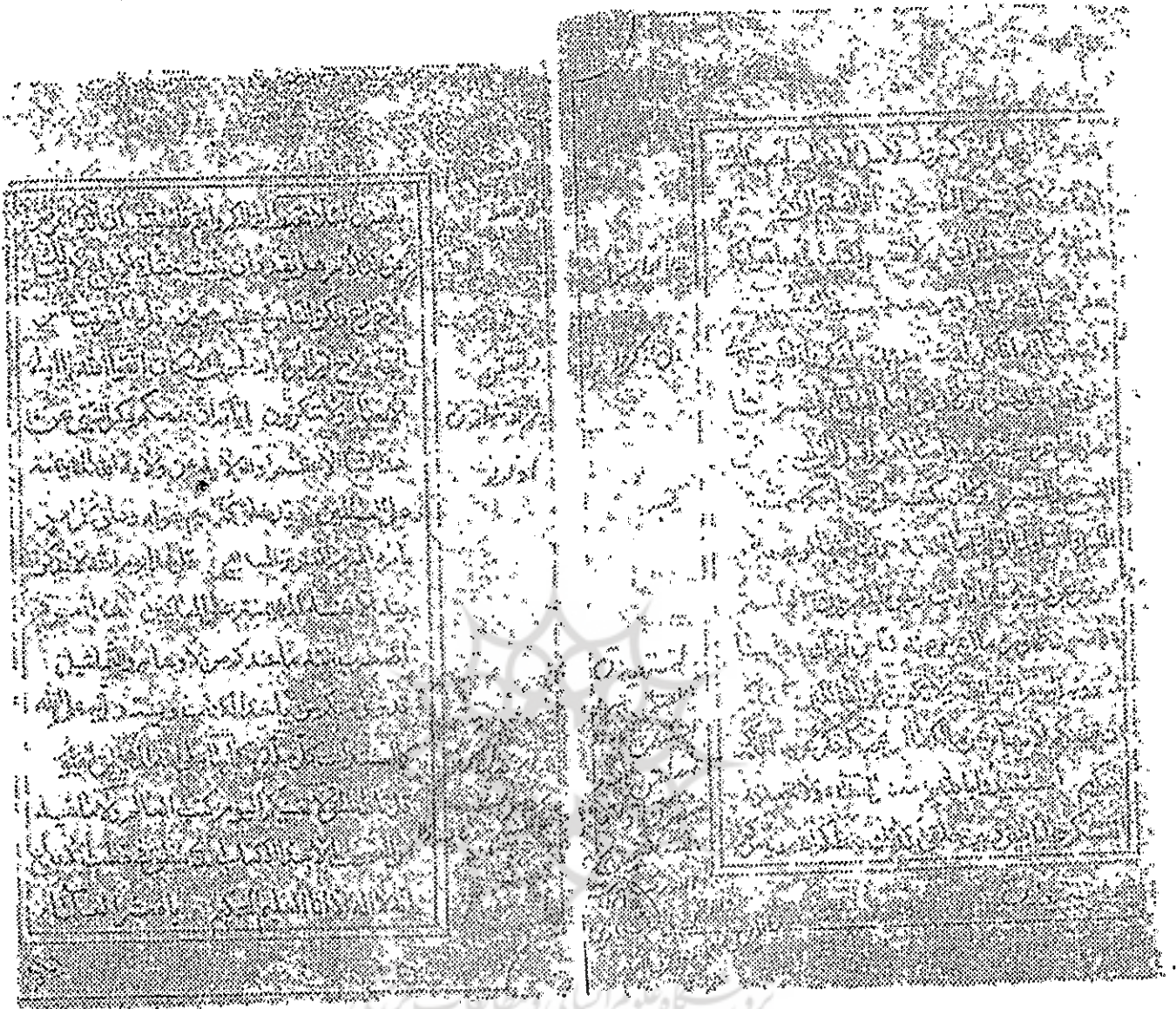

کتاب اقدس

(۲)

پنج شش‌سال پیش آنان میخواستند به مناسبت تصادف سال ۱۳۹۰ هجری باصدمین سال قمری تدوین اقدس، کتاب مزبور را در صورت تازه‌ای با تشریفات جشن یادبود مخصوصی انتشار بدهند و پس از سالهای متمادی که دیگر به هیچوجه نسخه خطی و چاپی تازه‌ای از آن در اختیار مریدان قرار نگرفته بود اقدس چاپ جدیدی در دسترس ایشان قرار دهند. نمدانم چه باعث شد که بار دیگر بلا حاصل و تصمیم به سکوت و نسیان امر گرفته شد. شاید موضوع زبان کتاب باعث بر این تصمیم به فرو گذاشت شده باشد، چه در میان این فرقه به ندرت پیرو عرب‌زبانی پیدا میشود که از این متن عربی بتوانند استفاده کند و آنان که زبان عربی را نیکو آموخته باشند از درک معنی و لفظ عبارات آن لذتی را که از یک اثر ادبی و مذهبی و اخلاقی معروف عربی میبرند انتظار نخواهند داشت. چنانکه میدانیم نود و هفت درصد کسانی که در آسیا و آمریکا و افریقا به این اسم و رسم شناخته شده‌اند، فارسی زبان مادری ایشان است و به زبان اقدس که عربی خاصی است کوچکترین آشنائی ندارند. در این صورت انتشار ترجمه فارسی آن بطور مسلم بر چاپ متن عربی خیلی ترجیح دارد. عجب است که در طی صدسال متوالی، هرگز حضرات در صدد ترجمه این کتاب مهم خود به زبان دیگری اعم از فارسی و انگلیسی وارد و ترکی وغیره بر نیامده‌اند و تاکنون اگر احیاناً به زبان دیگری ترجمه شده باشد از طرف مسیحیان روسی و آمریکائی

* آقای استاد سید محمد محیط طباطبائی از محققان و پژوهندگان طراز اول کشور.

شکل ۴ - صفحه ۵۸ از اقدس چاپ
۱۳۰۸ بمبئی

شکل ۳ - صفحه ۵۷ از اقدس چاپ
۱۳۰۸ بمبئی

بوده چنانکه تومانیسکی خاورشناس روس در ۱۸۹۹ میلادی ترجمه‌ای از اقدس بدروسی کرد و در ۱۹۶۱ این دفتر بوسیله الدر و میلر از داعیان پروتستانی امریکائی که سالها در ایران زیسته بودند به زبان انگلیسی ترجمه و چاپ و انتشار یافت ، در صورتیکه هنوز يك فرد یاهیات بهائی در شرق و غرب دست به چنین اقدامی نزنده است ، این مسامحه و دفع الوقت در ترجمه و تفسیر و چاپ متن اقدس به تدریج تولید چنین بدگمانی کرده که این فرقه بدین کتاب اساسی خود توجهی ندارد ، در صورتیکه جز آن هم مبنائی برای تشخیص وظایف و تکالیف شرعی خود نمیتوانند سراغ کنند.

اقدس از حیث حجم مطلب تخمیناً به اندازه يك نهم کتاب خداست که جمع کلمات قرآن کریم بنابه محاسبه‌ای شصت و شش هزار کلمه میباشد و هفت هزار کلمه عربی برای ترجمه یا چاپ تازه چندان تولید زحمت و صرف وقت نمیکند. پس این بی‌توجهی را باید معلول علت اساسی دیگری دانست که برای امثال اغیار درست آشکارا نیست.

وقتی به این متن قدیمی اقدس دست رسی حاصل شد که چهارسال پس از تاریخ تدوین اصل و چهارده سال پیش از تاریخ نخستین انتشارش تحریر یافته و همه قرائن نسخه‌شناسی از خط و کاغذ و اسلوب تحریر اصالت و قدمت نسخه را تایید میکرد، موقوف را برای تطبیق آن بانسخه چاپ استاندارد بمبئی غنیمت شمرد و آنها را بایکدیگر از آغاز تا انجام سنجید. در ضمن تطبیق به ندرت صفحه‌ای از نسخه چاپی را بامتن خطی قدیم (۹۴) مطابق یافت بلکه موارد اختلاف در ۴۰ صفحه به بیش از دویست مورد میرسید که در صفحه ۵۷ و ۶۰ حتی چند سطر متوالی از نسخه چاپی حذف شده بود. (کلیشه ۳ و ۶) نسخه خط ۱۲۹۴ چنین به پایان میرسد: (کلیشه ۲)

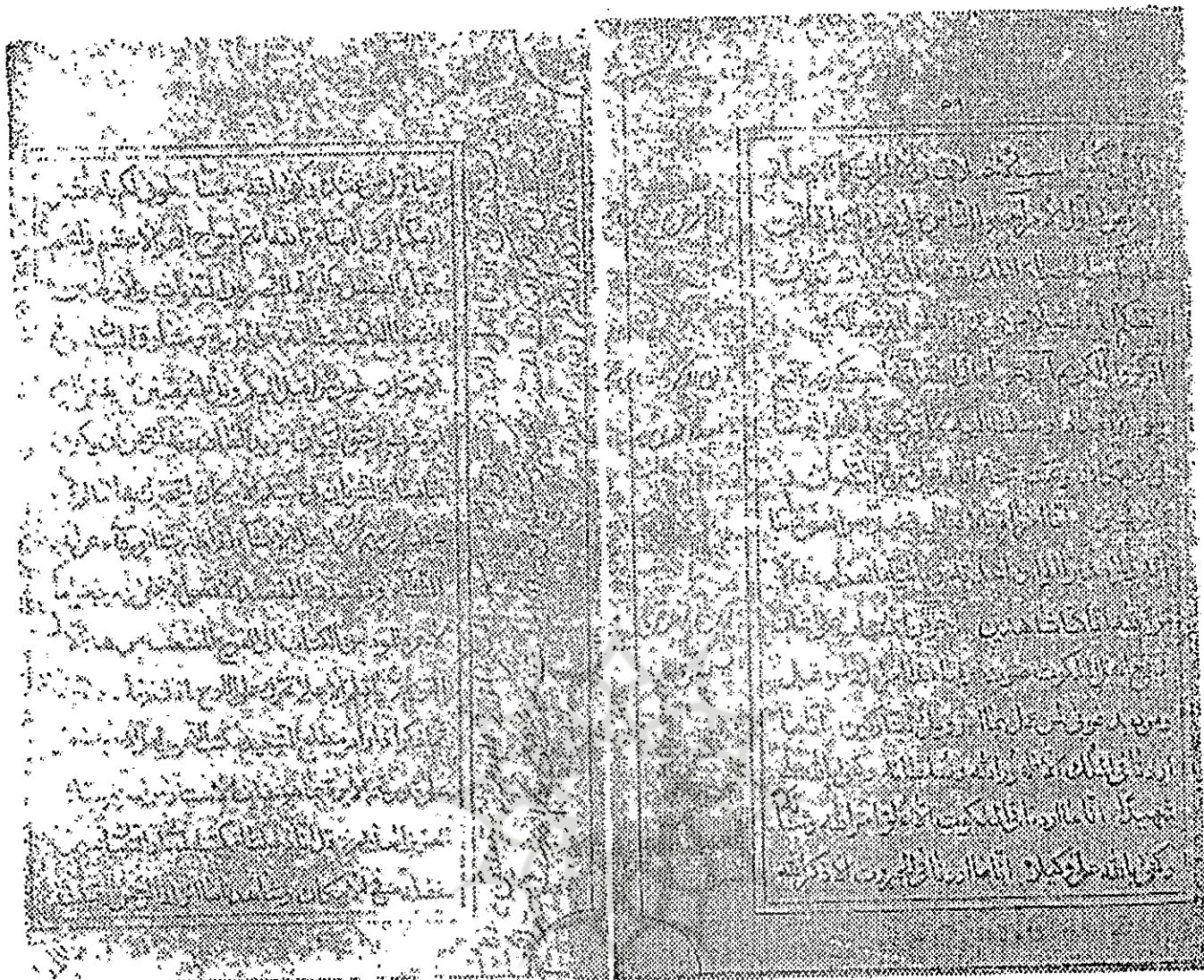
«هذا سبب الاتحاد لو انتم تعلمون والعلة الكبرى للاتفاق والتمدن لو انتم تشعرون. انا جعلنا الامرین علامتین لبلوغ العالم وهو الاس الاعظم نزلناه فی الواح اخری، والثانی نزل فی هذا اللوح البدیع. ختمتها فی یوم چهارشنبه ۷ شهر صفر المظفر سنه ۱۲۹۴». در صورتیکه نسخه چاپ بمبئی بدین سان پایان میپذیرد.

«... والثانی نزل فی هذا اللوح البدیع. قد حرم علیکم شرب الافیون انا نهینا کم عن ذلك نهیاً عظیماً فی الكتاب والذی شرب انه لیس منی، اتقوا الله یا اولی الاباب.»

بدین ترتیب معلوم میشود حرمت شرب افیون یا به عبارت دیگر کشیدن تریاک بدین صراحت سالها بعد از تدوین کتاب اقدس و در حین اقدام به طبع بر آن افزوده شده است. پس از تطبیق نسخه چاپی بانسخه خطی، موارد اختلاف را در کنار صفحه‌ها بر حاشیه‌ها یادداشت کرد و به بررسی آنها پرداخت و دریافت آنچه که در نسخه چاپی غالباً تغییر یافته همانا کلماتی بوده که از نظر قواعد زبان عربی به نظر ناشران مجاز کتاب درست نیامده و بنابه اجازه‌ای که از طرف بها در دست داشتند به اصلاح و تبدیل آنها پرداخته‌اند.

این اصلاحات گاهی املائی بوده مانند عفی در سطر ۷ از صفحه ۵ نسخه خطی که به عفا چاپی اصلاح شده و یا آنکه از نظر نحوی تصور اشکالی میشده مانند «ان یبلغ رشدهم» خطی که «ان یبلغوا رشدهم» در نسخه چاپی شده است.

این نوع تغییر کلمات قسمت اعظم اختلاف را در بر میگیرد و کم کردن چند سطر در صفحه‌های ۵۷ و ۶۰ گوئی به رعایت بلاغت لازم شده ولی افزایش حکم تریاک در پایان

شکل ۵ - صفحه ۵۹ از اقدس چاپ بمبئی
 شکل ۶ - صفحه ۶۰ از اقدس چاپ اول
 بمبئی در ۱۳۰۸

نسخه چاپی شاید بنا بر ضرورتی مربوط به موقع چاپ صورت گرفته باشد و آن موضوع دخالت فقهای شیعه ایران در کار کشیدن تنباکو و توتون و تأثیر فوق العاده‌ای که فتوای حرمت دود در ایران بخشیده بود سران این فرقه را هم به بذل همتی و ادار ساخته است. به هر صورت چنانکه در نسخه «ه‌صاحب‌الحب والوفاق فی بیان . . .» که در ۱۳۱۵ هجری هنگام بالا گرفتن اختلاف میان فرزندان میرزا حسینعلی در بمبئی به چاپ رسیده میرزا محمدعلی غصن اکبر و میرزا آقاخان خادم اجازه تجدیدنظر در نوشته‌های بهاءالله و از جمله اقدس داشته‌اند و بر این اساس آنچه را که در اقدس از آرایش و افزایش و کاهش لفظ و عبارت روا دیده‌اند به کار برده‌اند و در نتیجه میان اقدس خطی و

چاپی اختلاف صورت فوق‌العاده به وجود آورده‌اند .

پیش از آنکه نسخه اقدس چاپ بغداد انتشار یابد ، مردم عرب زبان عراق و سوریه و فلسطین و مصر به ندرت از وجود چنین کتابی در دست حضرات آگاهی داشتند و دوران‌دیشی عقلای فرقه در دورنگاهداشتن کتاب اقدس از چشم قوم عرب شاید تنها مربوط به مخالفت وجود چنین کتابی با صورت ظاهر ادعای آنان نبوده که فرقه‌ای از صوفیه شمرده می‌شدند بلکه برای عدم استحضار فضلا و ادبای عرب بر اسلوب تحریر چنین کتابی بوده که لااقل در هر صفحه آن از لحاظ عربی نویسی به طور متوسط سه چهار مورد قابل اعتراض به نظر میرسید .

پیش از بروز اختلاف میان فرزندان بهائین معمول شده بود که اقدس را با وصیت نامه بها یا کتاب عهد و مجموعه سؤال و جوابی درباره احکام غیرمنصوص باهم بنویسند در يك مجموعه که نسخه‌ای از آن به خط زین‌المقریین در سال ۱۳۱۰ به اختیار انور و دود مهاجر بهائی زاده و برگشته از حیفا و عکا بود که از آن در کتاب ردیه خود جمله‌ها و کلیشه های متعدد نقل کرده است و نوشته که نسخه دیگری از همین مجموعه را یکی از خویشاوندان او به موزه بریتانیا داده است. بعدها که موضوع کتاب عهدی منتفی شد و اغصان آن شجره مورد سب و طعن بهائیان قرار گرفتند گوئی در میان آن رساله سؤال و جواب فارسی با متن عربی اقدس جنسیتی دیده نمیشد که هر دو را از پهلوی اقدس عربی جدا کردند . مسلم است هر بهائی و بهائی زاده طرفدار عباس افندی و شوقی افندی که میرزا محمدعلی غصن اکبر و میرزا آقا جان خادم را ناقض و دشمن و سزاوار سب و لعن میداند ، حاضر نیست کتابی را که این دو تن هنگام چاپ به اصلاح آن همت گماشته‌اند و حتی الامکان از نقاط قابل اعتراض آن کاسته‌اند به چشم رضا و رغبت بنگرد و یا آنکه به تجدید چاپ و انتشار آن همت گمارد ، چه این اقدس در حقیقت اقدس غصن اکبری است نه غصن اعظمی . از طرف دیگر صرف نظر کردن از اصلاحات و تغییرات مسطور و مطبوع و بازگشت به صورت خطی نامطبوع بار دیگر سراسر متن اقدس را در معرض انتقاد ناقدان خودی و بیگانه قرار میدهد و به اشکالات املائی و صرفی و نحوی و بیانی آن ناگزیر از اشاره خواهند بود . پس همان بهتر که این کتاب پر ماجرا را مانند هشتاد سال گذشته نادیده بگیرند و از آن مانند مجردات نامقید و غیر قابل مشاهده سخن بگویند . توضیح مقداری از مطالب مورد نظر با ملاحظه اوراق زراکس شده از نسخه‌های خطی و چاپی در کلیشه‌های ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ خاطر نشان خوانندگان می‌گردد و نیازی به تفصیل ندارد .